

Upravljanje otpadom

U maju 2024. godine na regionalnoj sanitarnoj deponiji „Duboko“ Užice izbio je još jedan požar koji je trajao 20 dana i zahvatio površinu od oko četiri hektara, što je dovelo do proglašenja vanredne situacije. Ovo je bio samo poslednji u nizu požara koji je ukazao na kontinuirane probleme u upravljanju deponijom. Ovakvo stanje izazvalo je revolt građana, koji su usled zabrinutosti za svoje zdravlje i životnu sredinu započeli blokadu deponije „Duboko“. Nakon pritiska javnosti i medija, koji su ukazivali na postojanje ozbiljnog problema, republički inspektori zaštite životne sredine sproveli su vanredni inspeksijski nadzor, i tom prilikom su utvrdili veći broj nepravilnosti u radu i 14. novembra 2024. godine doneli Rešenje o zabrani prijema, skladištenja, ponovnog iskorišćenja i odlaganja bilo koje vrste otpada na ovoj lokaciji. Ovim rešenjem skinuta je maska privida uspešnog projekta i investicije u prvu regionalnu sanitarnu deponiju u Srbiji, koja je osnovana 2005. godine i koja je koštala 13,9 miliona evra. Investicija je finansirana donacijom Evropske unije, zajmom EBRD-a, doprinosom lokalnih samouprava i međunarodnih partnera i nakon niza problema koje je trebalo da reši, ostavila je za sobom, uz ogromne troškove, region od 360.000 stanovnika, iz devet lokalnih samouprava, bez adekvatnog rešenja za odlaganje otpada.

U oktobru 2024. godine stupio je na snagu Pravilnik o uređivanju, upravljanju, odlaganju i deponovanju građevinskog otpada u toku izvođenja radova, kojim se detaljnije uređuje postupanje s građevinskim otpadom tokom svih faza izvođenja građevinskih radova. Ovaj pravilnik predstavlja jedan od ključnih podzakonskih akata donetih u cilju sprovođenja odredbi Zakona o planiranju i izgradnji,¹⁰² koji propisuje da je dostavljanje dokumenta o kretanju i skladištenju građevinskog otpada obavezan uslov za izdavanje upotrebne dozvole. Očekuje se da će se na ovaj način unaprediti sistem upravljanja građevinskim otpadom, smanjenje njegovog negativnog uticaja na životnu sredinu, kao i podsticanje pravilnog planiranja i evidentiranja tokova građevinskog otpada. Iako sam

102 „Službeni glasnik RS“, br. 72/2009... 62/2023

Pravilnik daje dobre osnove da se problem građevinskog otpada u velikoj meri reši, kako će ići njegova primena u praksi, ostaje da se vidi.

U februaru 2025. godine donet je Plan prevencije stvaranja otpada u Republici Srbiji, kojim je još jednom izbegnuto uvođenje depozitnog sistema i u velikoj meri nastavljen je dosadašnji način upravljanja otpadom, uz manje pozitivne korekcije. Nažalost, nedostatak ambicija i želje da se u upravljanju otpadom pređe iz 18. veka u 21. vek, ne samo na nivou dokumenata nego i na praktičnom nivou, pokazuje suštinsko nerazumevanje administrativnog i izvršnog državnog aparata o posledicama koje trenutni način upravlja otpadom ima na zdravlje ljudi i životnu sredinu u Srbiji.

U 2024. godini zabeležen je rekordan broj požara na deponijama – čak 2.171, od kojih je najviše požara bilo u regionu Beograda (369), Novog Sada (258) i Niša (200). Ovakvo stanje pokazuje da je svakoga dana u proseku gorelo šest deponija otpada. Ovde su ubrojani samo oni požari koje je zvanično evidentirao Sektor za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova, dok je stvaran broj požara veći, jer nisu svi požari i zvanično prijavljeni.

Strateški i zakonodavni okvir

U skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom, 20. februara 2025. godine usvojen je Plan prevencije stvaranja otpada.

Opšti cilj Plana jeste razvoj održivog sistema upravljanja otpadom radi očuvanja resursa i zdravlja ljudi, te smanjenja negativnih uticaja na životnu sredinu. To uključuje, između ostalog, upravljanje otpadom sa ciljem prevencije stvaranja otpada, prema principima cirkularne ekonomije. Programom se utvrđuju strateški ciljevi za unapređenje sistema upravljanja otpadom i osnovni principi kojima treba da se rukovode svi akteri u upravljanju otpadom kako bi se ti ciljevi u Republici Srbiji ostvarili u periodu do 2031. godine. Pored smanjenja štetnog

uticaja na životnu sredinu i klimatske promene, sprovođenjem Programa treba da se omogući ispunjenje preduslova za korišćenje otpada u cirkularnoj ekonomiji, a čiji su ciljevi i mere razvoja utvrđeni u posebnom programu.

Podzakonski akti, doneti u izveštajnom periodu, značajni za oblast upravljanja otpadom su:

- Pravilnik o obrascu Dokumenta o kretanju opasnog otpada, obrascu prethodnog obaveštenja, načinu njegovog dostavljanja i uputstvu za njihovo popunjavanje;¹⁰³
- Pravilnik o načinu skladištenja, pakovanja i obeležavanja opasnog otpada;¹⁰⁴
- Pravilnik o vrstama otpada za koje se može podneti zahtev, dozvoljenim postupcima i tehnologijama tretmana za vrste otpada i drugim posebnim elementima za određivanje prestanka statusa otpada;¹⁰⁵
- Pravilnik o uređivanju, upravljanju, odlaganju i deponovanju građevinskog otpada u toku izvođenja radova.¹⁰⁶

Sprovođenje propisa

U septembru 2024. godine, Agencija za zaštitu životne sredine objavila je Izveštaj o upravljanju otpadom u Republici Srbiji za period od 2011. do 2023. godina, koji daje detaljniji pregled situacije u ovoj oblasti.

103 „Službeni glasnik RS”, br. 37/2025 i 47/2025

104 „Službeni glasnik RS”, br. 95/2024

105 „Službeni glasnik RS”, br. 19/2024

106 „Službeni glasnik RS”, br. 81/2024

Izveštaj je pokazao nastavak kontinuiteta smanjenja ukupne količine proizvedenog otpada koji je evidentiran, ali i po prvi put od 2020. godine pad u broju dostavljenih godišnjih izveštaja o upravljanju otpadom. Takođe u 2023. godini količina proizvedenog otpada po stanovniku smanjena je u odnosu na prethodne godine i vraćena na 1,6 tona/po stanovniku/godišnje, što je bila količina i u 2017. godini. Izveštaj pokazuje da i dalje jedan broj JKP ne dostavlja izveštaje Agenciji za životnu sredinu o količinama prikupljenog i odloženog otpada i da je u 2023. godini samo njih 97 dostavilo izveštaj.¹⁰⁷ U Izveštaju je dat i prikaz „Analize stanja odvojenog sakupljanja otpada na nivou jedinica lokalne samouprave“, koji je urađen u sklopu ENVAP4 projekta koji je utvrdio da od 15% produkovanog komunalnog otpada koji se reciklira na godišnjem nivou, svega 3% dolazi iz jedinica lokalnih samouprava, dok sve ostale reciklirane količine potiču iz neformalnog sektora. Razlog za ovo je u tome što većina jedinica lokalnih samouprava (JLS) nije uvela sistem primarne selekcije. Takođe, zaključak analize je da od 64 JLS koje su formalno popunile podatke o količini i sastavu otpada, samo njih pet realno radi analizu količina i sastava otpada, dok se kod ostalih koji su dostavili podatke može zaključiti da su podaci nerealni i nepouzdana. Pored toga, treba imati na umu da u Srbiji ima 146 JLS. Poražavajuća je činjenica da trećina i ne dostavlja godišnje izveštaje o komunalnom otpadu, a da veliki broj onih koji dostavljaju to radi na nivou procene, a ne realnog merenja, što u velikoj meri utiče na pouzdanost samih podataka.

Iz Izveštaja o upravljanju otpadom u Republici Srbiji u periodu 2011-2023. godine može se zaključiti da je u 2023. godini došlo do smanjenja količine otpada odloženog na sanitarne deponije prvi put posle 2018. godine. Nastavio se trend odlaganja velike količine otpada na nesanitarne i divlje deponije. Uzimajući u obzir da je prosečan obuhvat prikupljanja komunalnog otpada u 2023. godini bio tek 88,3%, a da je tek za malo više od 40% stanovništva obezbeđena dostupnost sanitarnim deponijama. Ova dostupnost će se dodatno smanjiti u 2024. godini usled prestanka rada regionalne sanitarne deponije „Duboko“, koja je izgubila dozvolu za rad.

107 Ministarstvo zaštite životne sredine, Agencija za zaštitu životne sredine (2024): Izveštaj o upravljanju otpadom u Republici Srbiji u periodu 2011-2023. godine, dostupno na: <https://sepa.gov.rs/wp-content/uploads/2024/12/Otpad2011-2023.pdf>

Dozvolu za upravljanje ambalažnim otpadom ima osam operatera SEKOPAK, EKOSTAR PAK, DELTA-PAK, CENEKS, TEHNO EKO PAK, EKOPAK SISTEM, UNI EKO PAK i INTERZERO PAK. U 2023. godini ovih osam operatera je vršilo upravljanje ambalažnim otpadom za 1.996 pravnih lica ili preduzetnika koja stavljaju proizvode u ambalaži na tržište naše zemlje.

Do 15. maja 2024. godine Agenciji za zaštitu životne sredine dostavljeno je 200 izveštaja od strane pravnih lica ili preduzetnika koji nisu preneli svoju obavezu na operatera za upravljanje ambalažnim otpadom i kojima će Ministarstvo zaštite životne sredine utvrditi visinu naknade za upravljanje ambalažnim otpadom. Prema svim raspoloživim podacima ukupna količina ambalaže stavljene na tržište Republike Srbije iznosi 403.011,1 tona. Količina 264.337,1 tona ponovno iskorišćenog ambalažnog otpada prijavljena je od strane operatera. Od ove količine na reciklažu je predato 250.994 tona ambalažnog otpada. Na osnovu ovih podataka može se videti da su opšti nacionalni ciljevi za Republiku Srbiju u 2023. godini ispunjeni, za ponovno iskorišćenje otpada u vrednosti od 65,8% i za reciklažu otpada u vrednosti od 62,5%.¹⁰⁸ Takođe je evidentno da neformalni sakupljači daju značajan doprinos funkcionisanju sistema, iako najčešće nisu pravno vidljivi niti adekvatno nagrađeni za svoj rad. Bez obzira na ispunjenje nacionalnih ciljeva, velika količina ambalažnog otpada umesto da bude reciklirana završi u životnoj sredini i na deponijama, dok se operateri upravljanja ambalažnim otpadom trude da maksimiziraju dobit, uz zadovoljenje minimalnih zakonskih uslova.

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, tokom 2023. godine u Republici Srbiji sektori ekonomskih delatnosti stvorili su 180,2 miliona tona otpada. Ukupno je tretirano 178,9 miliona tona otpada. Tokom 2023. godine u Republici Srbiji sektori: poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, rudarstvo, prerađivačka industrija, snabdevanje električnom energijom, gasom i parom, snabdevanje vodom i upravljanje otpadnim vodama, građevinarstvo i sektori

¹⁰⁸ Ministarstvo zaštite životne sredine, Agencija za zaštitu životne sredine (2024): Izveštaj o upravljanju otpadom ambalažom i ambalažnim otpadom u 2023. godini, dostupno na: <https://sepa.gov.rs/wp-content/uploads/2024/10/Ambalaza-2023.pdf>

uslužnih delatnosti stvorili su 180,2 miliona tona otpada, što predstavlja povećanje od 3,2% u odnosu na prethodnu godinu.¹⁰⁹

Upoređivanjem podataka Agencije za zaštitu životne sredine i Republičkog zavoda za statistiku Srbije već godinama se uočava razlika u objavljenim količinama generisanog i tretiranog otpada. Iako dostavljanje godišnjih izveštaja o otpadu predstavlja obavezu relevantnih privrednih subjekata i predviđene su kaznene odredbe u skladu s važećim Zakonima i podzakonskim aktima o upravljanju otpadom i Zakonom o zvaničnoj statistici,¹¹⁰ kao jedan od problema je nemogućnost utvrđivanja da li su isti poslovni subjekti podneli izveštaje i Zavodu i Agenciji za tekuću godinu. Nažalost, praksa je pokazala da se godišnji izveštaji o otpadu uglavnom podnose Agenciji, dok se Zavodu podnose proizvoljno, što se može protumačiti kao nepostojanje adekvatnog sistema praćenja, kontrole i inspeksijskog nadzora.

Državna revizorska institucija (DRI) je u Izveštaju iz 2019. godine¹¹¹ navela da Agencija za zaštitu životne sredine treba da uspostavi efikasnu kontrolu dostavljanja podataka za Nacionalni registar izvora zagađivanja životne sredine, kao i kontrolu tačnosti dostavljenih podataka. U Izveštaju iz 2022. godine¹¹² koji se odnosi na opasan otpad, DRI navodi da su nadležni organi dužni da obrate više pažnje na upravljanje opasnim otpadom, jer ciljevi smanjenja generisanja opasnog otpada, utvrđivanja tačnih količina i unapređenja tretmana opasnog otpada ostaju neostvareni. Nalaz 2.3. potvrđuje da podaci o proizvedenoj količini i tretmanu opasnog otpada nisu pouzdani. Postoje razlike između podataka o količini proizvedenog opasnog otpada Agencije za zaštitu životne sredine i Republičkog zavoda za statistiku, kao i između stanja zaliha na privremenom skladištu u izveštajnoj godini na dan 31. 12. i stanja zaliha na privremenom skladištu na dan 1. januar u narednoj godini.

109 Republički zavod za statistiku, stvoreni i tretirani otpad 2023, dostupno na: <https://www.stat.gov.rs/vesti/statisticalrelease/?p=15202&a=25&s=2502?s=2502>

110 „Službeni glasnik RS”, br. 104/2009

111 Državna revizorska institucija (2019): Izveštaj o reviziji svrsishodnosti poslovanja Upravljanje industrijskim otpadom, dostupno na: www.dri.rs/storage/upload/documents/revision/2019/2019-4-Upravljanje%20industrijskim%20otpadom.pdf

112 Državna revizorska institucija (2022): Izveštaj o reviziji svrsishodnosti poslovanja, Upravljanje opasnim otpadom, dostupno na: www.dri.rs/storage/newaudits/2022-2-SV%20Upravljanje%20opasnim%20otpadom.pdf

Kako bi se otklonio navedeni nalaz, uspostavljen je veći stepen koordinacije i saradnje ova dve institucije u cilju objavljivanja identičnih podataka o količinama proizvedenog otpada u Republici Srbiji i formirana je stalna Radna grupa za ove poslove. S obzirom na to da je navedeni nalaz 2.3 iz Izveštaja za 2022. godinu, aktuelan i u Poslerevizionom izveštaju o merama ispravljanja iz 2023. godine,¹¹³ uočava se razlika u objavljenim količinama generisanog i tretiranog otpada za 2023. godinu.

Veliki poslovni subjekti, koji imaju više od 250 zaposlenih, redovnije podnose izveštaje Agenciji i Zavodu; procenjuje se da je tačnost dostavljenih podataka daleko veća u odnosu na mikro i male privredne subjekte. Generalno gledano, neki od mogućih razloga za odstupanje su:

- greške prilikom popunjavanja podataka od strane poslovnih subjekata;
- obrada podataka od strane Zavoda se vrši stratifikacijom (tehnikom koja se koristi u kombinaciji s drugim alatima za analizu podataka);
- za razliku od Agencije, Zavod prikuplja podatke samo od poslovnih subjekata koji se nalaze u Statističkom poslovnom registru i kojima se šalju upitnici (npr. za prikupljanje podataka o stvorenom otpadu upitnik se šalje poslovnim subjektima koji imaju deset ili više zaposlenih, izuzev kod sektora građevinarstva i sektora uslužnih delatnosti, gde se primenjuje metoda slučajnog uzorka na osnovu ispunjenih određenih uslova uslova);
- način izveštavanja je različit, forma podataka koji se traže su različiti, što dodatno zbunjuje korisnike prilikom popunjavanja obrazaca (npr. Zavod izveštava o otpadu od mulja u suvom stanju ka Eurostatu, dok Agencija prikuplja podatke o otpadu od mulja koji je u tečnom stanju);

113 Državna revizorska institucija (2023): Poslerevizioni izveštaj o merama ispravljanja Agencije za zaštitu životne sredine, Beograd, po reviziji svrsishodnosti poslovanja „Upravljanje opasnim otpadom“, dostupno na: www.dri.rs/storage/newaudits/2022-2-SV%20PR%20Upravljanje%20opasnim%20otpadom%20Agencija%20za%20zastitu%20zivotne%20sredine.pdf

- ne postoji provjera tačnosti dostavljenih podataka niti detaljnije upoređivanje podataka prikupljenih od strane ove dve institucije, ali je formirana Radna grupa u cilju bolje koordinacije prilikom objavljivanja podataka o opasnom otpadu;
- u slučaju da se naknadno uoče veće nelogičnosti kada su u pitanju podaci podneti Agenciji, a koji su prethodno javno objavljeni u okviru godišnjeg izveštavanja, ne postoji mogućnost retroaktivne promene;
- u slučaju promene metodologije ili načina izveštavanja od strane Eurostata, Zavod je dužan da retroaktivno izvrši korekcije i u svojoj bazi što može dovesti do promene obračuna količina za određeni otpad/oblast;
- kada je u pitanju E-otpada, Eurostat nema jedinstveni faktor konverzije kako bi osigurao dosledno izveštavanje i omogućio poređenje podataka izračunatih korišćenjem različitih metodologija;
- nije moguće ispratiti tačnost dostavljenih podataka o količinama građevinskog otpada, pogotovo kada su u pitanju mikro i mali poslovni subjekti, a takođe je uočeno da pojedini subjekti količine prijavljuju ili Zavodu ili Agenciji, retko i jednoj i drugoj instituciji;
- postoji i odstupanje u količinama medicinskog otpada, što se može protumačiti da stomatološke ordinacije i manji domovi zdravlja nisu adekvatno upoznati sa svojim obavezama.

Inspekcijski nadzor

U skladu sa Godišnjim planom inspekcijskog nadzora Inspekcija za zaštitu životne sredine je u 2024. godini planirala 340 redovnih, vanrednih i kontrolnih nadzora.

U 2024. godini izvršeno je 504 inspekcijska nadzora privrednih subjekata i to: 18 redovnih inspekcijskih nadzora, 80 vanrednih inspekcijskih nadzora, 240 vanrednih utvrđujućih inspekcijskih nadzora, 104 vanredna potvrđujuća

inspekcijska nadzora, tri dopunska inspekcijska nadzora, 51 kontrolni inspekcijski nadzor, pet mešoviten inspekcijskih nadzora, tri inspekcijska nadzora radi preduzimanja hitnih mera i jedna službena savetodavna poseta.¹¹⁴

Uzimajući u obzir broj pravnih subjekata koji generišu, transportuju, tretiraju, odlažu, izvoze i uvoze otpad, kao i opšte stanje koje se u upravljanju otpadom može videti u Srbiji, neophodno je da se kapaciteti inspekcijskih službi dodatno unaprede, a obuhvat nadzora i savetodavnog rada značajno poveća.

Posebni tokovi otpada

Članom 5. Zakona o upravljanju otpadom¹¹⁵ definisani su posebni tokovi otpada. Istim Zakonom u poglavlju 7. Upravljanje posebnim tokovima otpada u članovima od 47. do 58. propisana je obaveza upravljanja pojedinim posebnim tokovima otpada, kao i obaveza izveštavanja vlasnika ovih vrsta otpada i dostavljanja odgovarajućih podataka Agenciji za zaštitu životne sredine. Članom 75. regulisan je postupak izveštavanja. Zakonom o naknadama za korišćenje javnih dobara¹¹⁶ propisana je visina naknade za proizvode koji posle upotrebe postaju posebni tokovi otpada, utvrđuju se proizvodi koji posle upotrebe postaju posebni tokovi otpada, način i rokovi dostavljanja godišnjeg izveštaja.

Gume

Izveštaje o gumama koje su plasirane na tržište Republike Srbije Agenciji je, kroz informacioni sistem Nacionalnog registra izvora zagađivanja, do 8. jula 2024. godine poslalo 2.033 obveznika naknade za upravljanje posebnim tokovima otpada. Prema izveštajima operatera postrojenja za ponovno iskorišćenje otpada u toku 2023. godine ponovo je iskorišćeno 64.899 tona otpadnih guma.

114 Ministarstvo zaštite životne sredine, Sektor za nadzor i preventivno delovanje u životnoj sredini (2025): Izveštaj o radu 2024. inspekcije za zaštitu životne sredine, dostupno na: <https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/inline-files/Godi%C5%A1nji%20Izve%C5%Altaj%20o%20radu%20za%202024%20god%20%20Inspekcija%20zss.pdf>

115 „Službeni glasnik RS”, br. 36/09, 88/10, 14/16 i 95/2018–dr. zakon)

116 „Službeni glasnik RS”, br. 95/2018, 49/2019, 86/2019 – usklađen din. 156/2020 – usklađen din. izn., 15/2021 – dopunjeni usklađeni din.

Na osnovu dostavljenih obrazaca za uvoz otpada, u 2023. godini uvezeno je 417 tona ove vrste otpada. U istom periodu je odloženo 72 tone ove vrste otpada.¹¹⁷

Proizvodi koji sadrže azbest

Otpad koji sadrži azbest najčešće se može naći u građevinskom otpadu. Prema dostavljenim podacima operatera koji imaju dozvolu za odlaganje ove vrste otpada odloženo je 277 tone otpada koji je sačinjen od građevinskih i izolacionih materijala koji sadrže azbest i pripadaju grupi 17, prema Katalogu otpada.

Akumulatori i baterije

Agenciji je izveštaje o proizvodima ove vrste, stavljenim na tržište Republike Srbije, dostavilo 2.474 preduzeća. Količina akumulatora i baterija stavljenih na tržište u 2023. godini je 17.722,12 tona.

Ulja

Izveštaje o uljima koja su plasirana na tržište Republike Srbije, Agenciji je, kroz informacioni sistem Nacionalnog registra izvora zagađivanja, do 8. 7. 2024. godine poslao 771 obveznik naknade za upravljanje posebnim tokovima otpada.

Količina ulja stavljena na tržište u 2023. godini iznosi 40.310,57 t. Na osnovu Godišnjeg izveštaja o otpadu operatera postrojenja za ponovno iskorišćenje otpada dobijen je podatak da je u 2023. godini prerađeno 440 tona otpadnog ulja. Prema izveštajima izvoznika ove vrste otpada izvezeno je 1.660 tona otpadnog ulja. Uzimajući u obzir ogromnu razliku između količina ulja stavljenih na tržište i količina koje su prerađene i izvezene, može se zaključiti da je veliki deo otpadnog ulja završi ili u životnoj sredini ili iskorišćen na neprimeren način, najverovatnije kao energent za grejanje.

Električni i elektronski proizvodi

Izveštaje o električnim i elektronskim proizvodima koji su plasirani na tržište Republike Srbije Agenciji je, kroz informacioni sistem Nacionalnog registra

117 Ministarstvo zaštite životne sredine, Agencija za zaštitu životne sredine (2024): Proizvodi koji posle upotrebe postaju posebni tokovi otpada u Republici Srbiji u 2023. godini, dostupno na: <https://sepa.gov.rs/wp-content/uploads/2024/11/PTO-2023.pdf>

izvora zagađivanja, do 8. 7. 2024. godine dostavilo 5.449 obveznika naknade za upravljanje posebnim tokovima otpada. Količina električnih i elektronskih proizvoda stavljenih na tržište u 2023. godini iznosi 18.485,41 tonu. U 2023. godini je po pristiglim podacima, prerađeno je 35.373 tona otpada. Ovakav odnos između količina proizvoda stavljenih na tržište i količinama koje su prerađene pokazuje da tamo gde se nadoknade za preradu redovno isplaćuju, postoji veliko interesovanje i agilnost u prikupljanju i preradi tog toka otpada.

Vozila

Izveštaje o vozilima koja su stavljena na tržište Republike Srbije je, kroz informacioni sistem Nacionalnog registra izvora zagađivanja, do 8. 7. 2024. godine poslalo 560 obveznika naknade za upravljanje posebnim tokovima otpada. Količina vozila stavljenih na tržište u 2023. godini iznosila je 102.973,85 tona. Operateri za ponovno iskorišćenje otpada su izvestili Agenciju da su tretirali 5.913 tone ove vrste otpada.

Finansiranje

Ministarstvo zaštite životne sredine nastavilo je s praksom javnih konkurs za podršku jedinicama lokalnih samouprava za sufinansiranje realizacije projekata sanacije i zatvaranja nesanitarnih deponija,¹¹⁸ uklanjanje divljih deponija,¹¹⁹ izgradnje sistema upravljanja otpadom,¹²⁰ prevencije nelegalnog odlaganja otpada¹²¹ i kao vid podrške lokalnim samoupravama da unaprede sistem upra-

118 www.ekologija.gov.rs/informacije-od-javnog-znacaja/konkursi/javni-konkurs-za-dodelu-sredstava-za-sufinansiranje-realizacije-projekata-sanacije-i-zatvaranja-nesanitarnih-deponija-u-2024-godini-0

119 www.ekologija.gov.rs/informacije-od-javnog-znacaja/konkursi/javni-konkurs-za-dodelu-sredstava-za-sufinansiranje-realizacije-projekata-izgradnje-sistema-upravljanja-otpadom-u-2024-godini

120 www.ekologija.gov.rs/informacije-od-javnog-znacaja/konkursi/javni-konkurs-za-dodelu-sredstava-za-sufinansiranje-realizacije-projekata-izgradnje-sistema-upravljanja-otpadom-u-2024-godini

121 <http://www.ekologija.gov.rs/informacije-od-javnog-znacaja/konkursi/javni-konkurs-za-dodelu-sredstava-za-sufinansiranje-realizacije-projekata-prevencije-nelegalnog-odlaganja-otpada-i-uklanjanje-u-2025-godini>

vljanja otpadom i uklone divlje deponije na svojoj teritoriji, iako se pokazalo da se veliki broj divljih deponija vrlo brzo vrati na ista mesta s kojih su uklonjene.

U skladu sa članom 7, stavom 8. Uredbe o vrsti finansijskih garancija i ekvivalentnog osiguranja za obavljanje delatnosti upravljanja otpadom,¹²² Ministarstvo zaštite životne sredine objavilo je usklađene iznose finansijskih garancija neophodnih za sprovođenje ovih delatnosti. Ažurirani iznosi zvanično su objavljeni u „Službenom glasniku RS”, broj 28 od 28. marta 2025. godine, čime se dodatno povećava sigurnost u ovoj delatnosti.

Ono što ostaje evidentno jeste da od 2012. godine i ukidanja namenskog Fonda za životnu sredinu i namenskog karaktera sredstava od eko-taksi, upravljanje prikupljenim sredstvima nije u nadležnosti Ministarstva zaštite životne sredine, već Ministarstva finansija, koje po svojoj volji raspoređuje prikupljena sredstva od ekoloških taksi koja se slivaju u generalni budžet i gube svoju namensku svrhu. Posledica toga je da se tek oko polovine sredstava prikupljenih namenski na ime eko-taksi stvarno i koriste za zaštitu životne sredine dok ostatak sredstava odlazi na druge potrebe države.

Od 2021. godine ukinut je i javni konkurs za podršku organizacijama civilnog društva od strane Ministarstva zaštite životne sredine. Jedini oblik uključivanja organizacija civilnog društva koje Ministarstvo redovno praktikuje jesu javni pozivi za volonterski rad bez nadoknade osnovnih troškova u radnim grupama za donošenje predloga novih propisa.

Usled netransparentnog rada, kontinuiranog napada od strane najviših državnih funkcionera na organizacije civilnog društva i urušavanja principa demokratije, mnoge organizacije civilnog društva su izašle ili zamrzle svoje članstvo u ovim grupama i prestale da se javljaju na ove pozive.

Preostali deo teme Finansiranje u oblasti Upravljanje otpadom detaljnije je obrađen u okviru poglavlja Finansiranje u oblasti zaštite životne sredine i klimatskih promena

122 „Službeni glasnik RS”, br. 103/23

Preporuke

Strateški i zakonodavni okvir

1. Obezbediti partnerski odnos s civilnim i privrednim sektorom prilikom donošenja propisa i jasnu komunikaciju s javnošću.
2. Unaprediti pravni okvir kako bi se omogućila efikasna primena principa produžene odgovornosti i načela „zagađivač plaća“.
3. Uskladiti regionalne i lokalne planove upravljanja otpadom sa strateškim dokumentima na nacionalnom nivou.
4. Uključiti industriju u primenu cirkularne ekonomije.
5. Doneti propis koji će regulisati predaju opasnog otpada od strane fizičkog lica ovlašćenim operaterima.

Sprovođenje propisa

6. Proširenjem obuhvata prikupljanja komunalnog otpada na 100% i pojačan inspeksijski nadzor sprečiti dalji nastanak divljih deponija.
7. Radi sprečavanja nastanka požara i zagađenja životne sredine, uvesti obavezu monitoringa (vode, vazduha, zemljišta) na svim deponijama komunalnog otpada.
8. Unaprediti informisanost javnosti o značaju uspostavljanja sistema upravljanja otpadom i posledicama koje neadekvatno upravljanje otpadom ima na zdravlje ljudi i životnu sredinu.
9. Zbog očekivane zabrane izvoza opasnog otpada, rešiti zbrinjavanje opasnog otpada nastalog u Republici Srbiji.

- 10.** Ukoliko ga nije moguće izvesti, obezbediti kapacitete za tretman i trajno skladištenje opasnog otpada.
- 11.** Uvesti intenzivniji inspekcijski nadzor nad implementacijom Zakona o ambalaži i ambalažnom otpadu.
- 12.** Napraviti jedinstvenu metodologiju prikupljanja i slanja podataka Republičkom zavodu za statistiku i Agenciji za zaštitu životne sredine i obezbediti pouzdanost dobijenih podataka.
- 13.** Uspostaviti sistemsko rešenje za upravljanje tekstilnim otpadom kroz jasne propise, podsticajne mere i odgovarajuću infrastrukturu.
- 14.** Obezbediti primenu Zakona o upravljanju otpadom u praksi.
- 15.** Osigurati merenje količina i određivanje morfološkog sastava prikupljenog komunalnog otpada kroz kontrolu primene Zakona o upravljanju otpadom i podršku za nabavku neophodnih vaga na lokacijama nesanitarnih deponija, kao i obuku zaposlenih u komunalnim preduzećima za primenu Pravilnika o metodologiji za prikupljanje podataka o sastavu i količinama komunalnog otpada na teritoriji jedinice lokalne samouprave.
- 16.** Unaprediti postojeći sistem prikupljanja podataka i unaprediti njihovu pouzdanost.
- 17.** Uvesti nezavisan Fond za zaštitu životne sredine koji bi raspolagao sredstvima naplaćenim od eko-taksi.
- 18.** Obezbediti finansijsku podršku civilnom sektoru.
- 19.** Obezbediti transparentnost procesa finansiranja projekata u oblasti upravljanja otpadom.
- 20.** Izvršiti reviziju planiranih regionalnih sistema za upravljanje otpadom.
- 21.** Intenzivniji inspekcijski nadzor nad implementacijom Zakona o upravljanju otpadom i Zakona o ambalaži i ambalažnom otpadu.

22. Stvoriti pravni okvir za uvođenje depozitnog sistema za ambalažu.
23. Sprovesti detaljnu istragu u vezi s propustima u radu Regionalnog centra za upravljanje otpadom „Duboko“ u Užicu, identifikovati odgovorna lica i preduzeti odgovarajuće mere u skladu sa zakonom, uključujući sankcionisanje odgovornih za nastale nepravilnosti.

Finansiranje

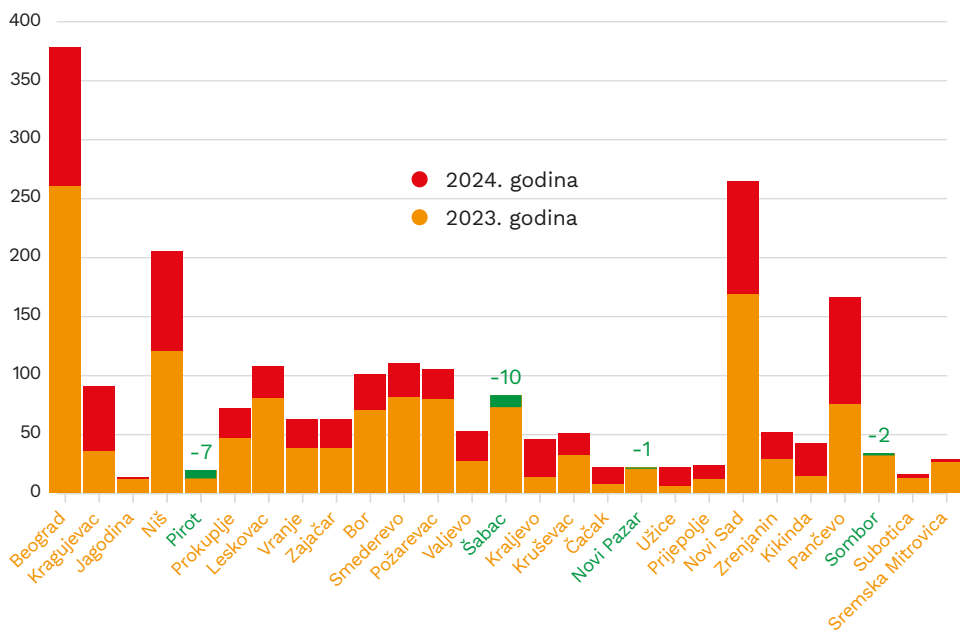
24. Uvođenje ekonomskih instrumenata za smanjenje otpada koji bez tretmana odlazi na deponije.
25. Doneti konačnu odluku u vezi sa uvođenjem depozitnog sistema.
26. Zbog postojanja verovatnoće da lekovi nakon isteka roka upotrebe postanu opasan otpad, usvojiti podzakonski akt koji će definisati naknadu za uvoz lekova i njihovo stavljanje na tržište.
27. Obezbediti transparentnost i laku dostupnost podataka o troškovima izgradnje infrastrukture u oblasti upravljanja otpadom (regionalnih centara, deponija, opreme itd.) i izvorima finansiranja.
28. Obezbediti realno finansiranje troškova: prikupljanja, transporta, tretmana i deponovanja otpada, po principu „zagađivač plaća“.
29. Kako bi se izbeglo prebacivanje troškova s potrošača na građane, obezbediti da se troškovi upravljanja otpadom uključe u cenu proizvoda i usluga.
30. Umesto kreditnih aranžmana, obezbediti kapacitete i političku volju za korišćenje dostupnih EU fondova i bespovratnih sredstava za izgradnju infrastrukture.
31. Mogućnosti (subvencije) za otvaranje malih preduzeća koja će se baviti reciklažom ambalažnog otpada na lokalnu.
32. Vratiti namenski karakter svim sredstvima prikupljenim na ime eko-taksi.

UPRAVLJANJE OTPADOM

BROJ POŽARA NA DEPONIJAMA

Broj **požara u godini** po organizacionoj jedinici Sektora za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova

UKUPNO POŽARA

0

2023

1400

2024

2171

Broj požara na deponijama je u 2024. godini
DOSTIGAO REKORDAN BROJ

2171

Izvor: Sektor za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova

